

Asia: VN/538/2019-422

Ehdotukset jätealan asetuksiksi (EU:n jätesäädöspaketti)

Jätehuollon järjestämistä koskevat yleiset vaatimukset (luku 2)

- Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetun jäteasetuksen luvusta 2 ja sen perusteluista.

Valtioneuvoston asetuksessa jätteistä on lisätty 10 § 6-kohtaan alueellisten vastaanottopaikkojen täyttymisen seurantavelvoite. Pirkanmaan ELY-keskus pitää lisäystä jätelain tavoitteita toteuttavana, sillä aluepisteiden paikoittain merkittävä ylitäytyminen on aiheuttanut kaupunkialueella toistuvaa ja merkittävää roskaantumista pistemäisesti.

Asetuksen 12 §:ssä on annettu määräyksiä jätteiden omatoimiselle käsittelylle kiinteistöllä. Tämän tyyppiset määräykset ovat aiemmin olleet pääosin osana kuntien omia jätehuoltomääräyksiä ja näiden määräysten lain tasolle tuominen edistää sekä samankaltaista toimintaa, että suhtautumista omatoimikäsittelyyn valtakunnallisesti. Samaisen asetuksen 13 § ohjaa jätteen hyödyntämistä maantäytössä, suhteessa myös muuhun jätteen käyttämisestä maanrakentamisessa annettuun sääntelyyn. Pirkanmaan ELY-keskus pitää tätä tarkennusta erittäin hyvänä, sillä se ohjaa jätteen käyttöön maanrakennuksessa ja täytössä vain tarpeellisin osin ja näin ollen paikoitellen mahdollista dumpausongelmaa saataisiin vähennettyä.

Jätteiden erilliskeräys ja hyödyntäminen (luku 4)

- Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetun jäteasetuksen luvusta 4 ja sen perusteluista

Asetuksen 22 § laajentaa yhdyskuntajätteen lajittelu- ja erilliskeräysvelvoitteen koskemaan myös taajamassa tai asema- tai yleiskaavoitetulla palvelu-, matkailu- tai työpaikka-alueella sijaitsevaa kiinteistöä. Tämä ehdotus on kannatettava. Saman luvun säännökset myös lisäävät rakennusjätteiden erilliskeräysmäärää. Myös tämä uudistus on kannatettava.

Kirjanpito jätteistä, siirtoasiakirja ja viranomaiselle toimitettavat tiedot (luku 5)

- Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetun jäteasetuksen luvusta 5 ja sen perusteluista.

Luvussa 5 säädetyistä uudistuksista seuraa erilaisten kirjanpitovelvoitteiden tarkentumista. Tämä vaatii jonkinlaista valvontaviranomaiselta tulevaa ohjeistamista, mistä ei kuitenkaan ole tarkemmin säädetty uudistuksessa. Valvovalle viranomaiselle tuleekin taata uudistuksen voimaantullessa riittävästi koulutusta ja tietoa myös tämän uudistuksen toteutumisen tukemiseen.

Muut asetuksen säännökset

- Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetun jäteasetuksen muista säännöksistä ja niiden perusteluista.

Asetuksessa on säädetty myös jätteiden ja sivuvirtojen tietoaalustasta ja sen tarjouspyynnöistä. Pirkanmaan ELY-keskus haluaa tässä yhteydessä tuoda esille, että ns. materiaalitoriin on liittynyt muutamia epäselvyyksiä, joihin uudistus ei vastaa.

Epäselvää on ollut, mikä taho toimii valvovana viranomaisena silloin, kun materiaalitorin käyttövelvoitetta rikkova yritys on rekisteröity toisen ELY-keskuksen alueelle, kuin missä rikkomus tapahtui. Tulisiko yrityksen kotipaikan ELY-keskuksen toimia valvovana viranomaisena, vai kuuluuko asia tapahtumapaikan ELY-keskukselle vai kenties kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle? Epäselvyyttä on ollut myös niiden perusteiden valvonnassa, joilla yrityksen tulisi valita materiaalitorin kautta saamista tarjouksista sopivin. Onko mahdollista, että yritys päättyy pääsääntöisesti kunnalliseen jätehuolto-yhtiöön, vaikka yksityisiä palveluntarjoajia olisi ollut samoilla ehdoilla valittavana tai onko tällaiseen tarpeen kohdistaa valvontatoimia? Jollei uudistuksessa ole mahdollista ottaa näihin seikkoihin kantaa, olisi toivottavaa, että asiasta valmisteltaisiin muistio tai muu ohjeistus yhtenäistämään valvontakäytäntöä tältä osin.

Valtioneuvoston asetukset ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta, PCB-laitteistojen käytön rajoittamisesta ja PCB-jätteen käsittelystä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta sekä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetuista muutoksista ympäristönsuojelusta, PCB-laitteistojen käytön rajoittamisesta ja PCB-jätteen käsittelystä sekä viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettuihin asetuksiin sekä niiden perusteluista.

Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole lausuttavaa näistä asetuksista.

Valtioneuvoston asetus kaatopaikoista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetuista muutoksista kaatopaikka-asetukseen sekä niiden perusteluista.

Asetuksen muutokset ovat merkittävien osin muita kuin sisällöllisiä. Viranomaisten kuormitusta vähentää 35 §:n muutos, jossa 1-kohdan mukainen poikkeus on aiemmin voitu myöntää vain kolmen vuoden ajaksi, mutta nyt muutoksen myötä tuo aika pitenee viiteen vuoteen. Tämä vähentää ruuhkaa sekä aluehallintovirastoissa että ELY-keskuksissa. ELY-keskus pitää hyvänä myös sitä, että seurannasta ja tarkkailusta valvontaviranomaiselle toimitettavien tietojen listaa on uudistuksessa tarkennettu.

Valtioneuvoston asetus pakkauksista ja pakkausjätteistä

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetusta pakkaus- ja pakkausjäteasetuksesta ja sen perusteluista.

Yleistä

Pirkanmaan ELY-keskus valvoo jätelain 25 §:n mukaisesti tuottajavastuun valtakunnallisena viranomaisena tuottajavastuuta ja juomapakkausten palautusjärjestelmiä koskevien säännösten noudattamista.

Ehdotetussa asetusmuutoksessa on esitetty merkittäviä muutoksia niin tuottajien, tuottajayhteisöjen kuin Pirkanmaan ELY-keskuksen vastuisiin ja tehtäviin. Osa muutoksista perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2018/851 jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta ja erityisesti sen 8 a artiklaan ja sen johdosta annettuun, 19.7.2021 voimaan tulleeseen jätelain muutokseen (HE 40/2021 vp.). Osa nyt esitetyistä asetusmuutoksista ei kuitenkaan liity näihin direktiivistä tuleviin implementointivaatimuksiin. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että asetusmuutoksiin esitetyt ehdotukset, joita jätedirektiivi ja jätelain 19.7.2021 voimaan tullut muutos eivät edellytä, ovat ongelmallisia, eikä niitä pitäisi esitetyssä muodossa sisällyttää annettavaan valtioneuvoston asetukseen.

Pirkanmaan ELY-keskus haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin ja esittää asetusluonnokseen seuraavia muutoksia:

Seurantatietojen kokoaminen ja tarkistaminen

Pakkauksia koskevien seurantatietojen ilmoittamista sekä seurantatietojen kokoamista ja tarkistamista koskevat aikataulumuutokset ovat ongelmallisia monestakin syystä.

Pirkanmaan ELY-keskukselle on asetuksessa säädetty velvoite kerätä ja tarkistaa tiedot lokakuun loppuun mennessä. Tämä voi osoittautua mahdottomaksi ottaen huomioon uudet vaatimukset kierrätysasteiden raportoinnissa (tuottajilta saatavien tilastojen ulkopuoliset pakkaukset ja pakkausjätteet, rejektien huomioiminen myös esim. ulkomaille kierrätettäviksi vietävien jätteiden osalta ym.).

Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, ettei asetuksessa tulisi säätää komissiolle toimitettavien tilastojen aikataulusta poikkeavia aikaisempia määräaikoja. Määräaikojen muuttamista on perusteltu sillä, että tietoja tarvittaisiin yhdyskuntajätteen kierrätysasteen kehittymisen seurantaan, OECD:n yhdyskuntajätteitä koskevaa raportointia ja muoviomavaran arviointia varten jo ennen komission raportoinnin määräaika. Tästä ei kuitenkaan tulisi säätää asetusluonnoksessa esitetyllä tavalla, joka vaarantaisi komissiolle toimitettavien tietojen kattavuuden ja luotettavuuden. Komissiolle lähetettäviin lopullisiin tietoihin vaikuttaa myös se, että Edamis-järjestelmään lähetettävien tietojen lomakkeet ja raportointiohjeet tulevat vasta noin kuukausi ennen raportoinnin määräaika, joka on 18 kk raportointivuoden päättymisestä.

Pirkanmaan ELY-keskuksen ensisijaisena raportointitehtävänä on tuottajavastuun velvoitteiden ja tavoitteiden täyttymiseen liittyvä seurantatietojen kokoaminen ja raportointi komissiolle, eikä sen kattavuutta ja luotettavuutta saa vaarantaa. Pirkanmaan ELY-keskus voi tarvittaessa toimittaa tilastoviranomaisten kanssa keskenään sovitusti arvioita tuottajavastuun alaiden jätteiden keräys- ja käsittelymääristä jo ennen komission raportoinnin määräaika, kuitenkin niin, ettei näitä tietoja julkaista erillisinä tilastoina, vaan osana muuta raportointia. Siitä ei tarvitse säätää asetuksella. Tietojen käytöstä tulee sopia myös siksi, että samalta vuodelta ei voi olla kahta erilaista tilastotietoa, ensin OECD:lle toimitetut laadultaan, kattavuudeltaan ja luotettavuudeltaan heikommat tiedot ja 8 kk myöhemmin komissiolle toimitettavat lopulliset, tarkemmat ja luotettavammat tiedot.

Etämyynnistä

Pakkausasetuksessa osana tuottajan rekisteröintihakemusta esitetään velvollisuus sisällyttää hakemukseen luettelo niistä jäsenvaltioista, joihin tuottaja myy tuotteita etäkaupalla. Tätä perustellaan tarpeella jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan täytäntöön panemiseksi, jotta voidaan varmistaa, että tuottajat hoitavat tuottajavastuunvelvoitteensa myös etämyynnin yhteydessä. Asetusehdotuksessa ei ole otettu huomioon ko. jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohtaa kokonaisuudessaan. Kyseinen kohta kuuluu:

”Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön riittävä tarkkailu- ja valvontakehys sen varmistamiseksi, että tuotteiden tuottajat ja laajennettua tuottajan vastuuta koskevia velvoitteita niiden puolesta täytäntöönpanevat organisaatiot panevat täytäntöön laajennettuun tuottajan vastuuseen liittyvät velvoitteensa, myös etämyynnin yhteydessä, ...”

Tuottajayhteisöt toimivat Suomessa tuottajan vastuuta koskevia velvoitteita tuottajan puolesta täytäntöönpanevina organisaatioina. Niille ei kuitenkaan ole asetuksissa säädetty mitään velvoitteita etämyyntiin liittyen. Tällaisen velvoitteen asettaminen on erityisen tärkeää, koska jätelain 19.7.2021 voimaan tulleen muutoksen (HE 40/2021 vp.) jälkeen liittyminen tuottajayhteisöön on käytännössä pakollista. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tuottajayhteisöille tulisi minimissään asettaa vaatimus kerätä jäseniltään tieto siitä, ketkä heidän jäsenistään harjoittavat etäkauppaa ja mihin maihin kukin jäsen tuotteita etäkaupalla myy sekä raportoida tieto Pirkanmaan ELY-keskukselle vuosittaisen seurantatietoraportoinnin yhteydessä. Koska tuottajayhteisöt keräävät jäseniltään markkinoille laskutiedot vähintään vuosittain, ei tällaisen tiedon kysyminen lisää juurikaan hallinnollista taakkaa ja on joka tapauksessa huomattavasti kevyempi menettely kuin se, että Pirkanmaan ELY-keskus kysyisi vuosittain erikseen saman tiedon jokaiselta tuottajayhteisön jäseneltä.

Tuottajayhteisön raportointivelvoite koskien etäkauppaa tulisi kuulua seuraavasti:

”Tuottajayhteisön tulee vuosittain seurantatietojen toimittamisen yhteydessä toimittaa tiedot etäkauppaa harjoittavista jäsenistään ja niistä Euroopan Unionin jäsenvaltioista, joihin ne ovat tuotteita toimittaneet”.

Ylipäänsä rekisteröinnin yhteydessä kerättävillä tiedoilla on vain vähän merkitystä tuottajavastuun valvonnan kannalta, koska ne koskevat vain rekisteröitymisajankohtaa, eivätkä kuvaa yrityksen toimintaa sen jälkeen, ellei tietoja päivitetä säännöllisesti. Koska moni yritys on rekisteröityessään vasta aloittamassa toimintaa, sillä ei välttämättä juuri sillä hetkellä ole lainkaan etämyyntiä, vaikka se myöhemmin olisi merkittävä osa yrityksen toimintaa. Tästä syystä tuottajayhteisöjen tulisi muiden tuottajilta keräämiensä tietojen ohella kysyä etämyyntiä koskevat tiedot ja raportoida ne valvovalle viranomaiselle. Tämä olisi valvonnan kannalta keskeisen tärkeää. Useissa EU-jäsenvaltioissa tuottajien tulee Suomen järjestelmästä poiketen rekisteröityä vuosittain, joten niissä maissa myös etämyyntitiedot kerätään vuosittain.

Muiden EU-maiden rekistereiden nettisivujen linkittäminen Pirkanmaan ELY-keskuksen sivuille

Valtioneuvoston asetukseksi annettavassa asetuseräluonnoksessa esitetään, että SER-asetusta vastaavat säännökset yhteistyöstä ja tiedonvaihdosta EU:n muiden jäsenmaiden viranomaisten kanssa lisättäisiin koskemaan myös pakkauksia. Yhteistyö- ja tiedonvaihtovelvoitteen lisäksi on esitetty, että Pirkanmaan ELY-keskuksen tulisi omilla internet-sivuillaan julkaista linkit toisten jäsenmaiden tuottajavastuurekistereihin.

Tämä ei kuitenkaan liity viranomaisyhteistyöhön, koska useissa jäsenmaissa, toisin kuin Suomessa, ei ole olemassa mitään yhtenäistä viranomaisten ylläpitämää tuottajarekisteriä. Rekistereitä ylläpitävät elinkeinoelämän kyseisen alan toimijat tai niiden perustamat organisaatiot. Yhdessä jäsenvaltiossa

on myös useasti useita eri rekistereitä toimialakohtaisesti. Useimmat rekistereiden internet-sivut on julkaistu vain paikallisella kielellä ja silloinkin kun niissä on tietoa englanniksi, sen sisältämä tieto on hyvin suppeaa, eikä siitä ole valvonnallista tai muutakaan hyötyä muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Vain harvoilla rekistereiden sivuilla on tietoa rekisteröityneistä yrityksistä. Rekisterilinkkien kokoaminen ja ylläpito Pirkanmaan ELY-keskuksen sivuilla ei ole siitä aiheutuva hallinnollinen kuorma ja linkeistä saatava vähäinen hyöty huomioon ottaen järkevää. Velvoitetta eikä tulisi säätää myöskään siksi, koska muilla kuin sähkö- ja elektroniikkalaitealalla vastaavaa vaatimusta ei direktiiveissä ole.

Käytettyjen pakkausten uudelleenkäyttöä ja kierrätystä koskevat tavoitteet

Asetusluonnoksen 7 ja 8 §:ssä säädetään käytettyjen pakkausten uudelleenkäyttöä ja kierrätystä koskevista tavoitteista. Asetuksen 7 § 3 momentissa säädetään pantillisten juomapakkausten osalta seuraavasti:

"Jätelain 68 §:n mukaiseen juomapakkausten palautusjärjestelmään kuuluvan juomapakkausten tuottajan tai verovelvollisen katsotaan täyttävän 1 momentissa asetetut tavoitteet, jos se täyttää juomapakkausten palautusjärjestelmästä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (526/2013) säädetyt kierrätysvelvollisuudet".

Kuitenkin valtioneuvoston asetuksen 526/2013 3 §:ssä uudelleenkäyttö- ja kierrätysvelvollisuus säädetään juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän vastuulle (eikä siis yksittäiselle tuottajalle tai verovelvolliselle). Asetusluonnosehdotuksen normi on epäselvä, koska sen mukaan voidaan tulkita kyseisen vaatimuksen koskevan kutakin yksittäistä tuottajaa tai verovelvollista. Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että kyseinen velvollisuus säädettäisiin palautusjärjestelmän ylläpitäjän vastuulle, koska palautusjärjestelmän ylläpitäjä vastaa kierrätysasteiden saavuttamisesta jäsentensä puolesta, eikä palautusjärjestelmään kuuluvien tuottajien kierrätysasteen seuranta tuottajakohtaisesti ole tarkoituksenmukaista eikä yleensä edes mahdollistakaan.

Asetusehdotuksen vaikutukset

Ympäristöministeriö on vaikutuksia arvioidessaan kirjoittanut, että tuottajarekisterihakemuksen sisältövaatimusten täsmentymisellä ei olisi merkittävää vaikutusta hallinnolliseen taakkaan. Rekisteröinnin yhteydessä tehtävä omavalvontasuunnitelma sekä sen tarkastaminen lisäävät kuitenkin sekä tuottajien, tuottajayhteisöjen kuin Pirkanmaan ELY-keskuksen hallinnollista taakkaa.

Myös etämyyntiin liittyvien direktiivistä jäsenmaille tulevien valvontavelvoitteiden täyttämiseksi kerättävien tietojen kerääminen sekä vapaamatkustajavalvonta aiheuttavat merkittävän uuden hallinnollisen taakan Pirkanmaan ELY-keskukselle.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan myös, että ehdotettujen asetusten tuottajavastuudirektiivien täytäntöönpanokertomuksia koskevien säännösten kumoaminen vähentäisi Pirkanmaan ELY-keskukselle aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Käytännössä näin ei ole, sillä komissio on korvannut kolmen vuoden välein tehtävät täytäntöönpanokertomukset vähintään yhtä laajalla, mutta vuosittain raportoinnin yhteydessä tehtävällä menetelmäraportilla (quality report). Hallinnollinen taakka ei ole siten vähentynyt, vaan lisääntynyt.

Ehdotettu yhteistyö- ja tiedonantovelvoite EU:n muiden jäsenmaiden kanssa sen sijaan lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa, koska yhteyshenkilöt ja toimintatavat joudutaan selvittämään jokaisen jäsenmaan ja tuottajavastuualan osalta erikseen. Lisäksi ehdotettu vaatimus muiden maiden tuottajarekisterien internet-sivulinkkien julkaisemisesta ja osoitteiden ylläpitämisestä Pirkanmaan ELY-keskuksen internet-sivuilla on työlästä ja vaatii paljon resursseja ilman siitä saatavaa hyötyä.

Valtioneuvoston asetukset käytöstä poistettujen renkaiden erilliskeräyksestä ja hyödyntämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta, sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta, paristoista ja akuista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta sekä romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta ajoneuvoissa annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne ehdotetuista muutoksista käytöstä poistettujen renkaiden erilliskeräyksestä ja hyödyntämisestä, sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta, paristoista ja akuista sekä romuajoneuvoista sekä vaarallisten aineiden käytön rajoittamisesta ajoneuvoissa annettuihin asetuksiin ja niiden perusteluista.

Yleistä

Pirkanmaan ELY-keskus valvoo jätelain 25 §:n mukaisesti tuottajavastuun valtakunnallisena viranomaisena tuottajavastuuta ja juomapakkausten palautusjärjestelmiä koskevien säännösten noudattamista.

Ehdotetuissa asetusmuutoksissa on esitetty merkittäviä muutoksia niin tuottajien, tuottajayhteisöjen kuin Pirkanmaan ELY-keskuksen vastuisiin ja tehtäviin. Osa muutoksista perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (EU) 2018/851 jätteistä annetun direktiivin 2008/98/EY muuttamisesta ja erityisesti sen 8 a artiklaan ja sen johdosta annettuun, 19.7.2021

voimaan tulleeeseen jätelain muutokseen (HE 40/2021 vp.). Osa nyt esitetyistä muutoksista valtioneuvoston asetuksiin ei kuitenkaan liity direktiivistä tuleviin implementointivaatimuksiin. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, että asetusmuutoksiin esitetyt ehdotukset, joita jätedirektiivi ja jätelain 19.7.2021 voimaan tullut muutos eivät edellytä, ovat ongelmallisia, eikä niitä pitäisi esitetyssä muodossa sisällyttää annettaviin valtioneuvoston asetuksiin.

Pirkanmaan ELY- keskus haluaa lausunnossaan kiinnittää huomiota seuraaviin seikkoihin ja esittää asetusluonnoksiin seuraavia muutoksia:

Seurantatietojen kokoaminen ja tarkistaminen

Muutokset seurantatietojen kokoamista ja tarkistamista koskevat aloja SER ja akut- ja paristot mutta jostain syystä muutoksia ei ole laajennettu koskemaan muita aloja. Muiden alojen puuttumista ei ole perusteltu.

Sähkö- ja elektroniikkalaitteita, paristoja ja akkuja koskevat seurantatietojen ilmoittamista sekä seurantatietojen kokoamista ja tarkistamista koskevat aikataulumuutokset ovat ongelmallisia monestakin syystä.

Tuottajille ja tuottajayhteisöille säädettyä seurantatietojen ilmoittamista on sähkö- ja elektroniikkalaitteiden sekä akkujen ja paristojen osalta myöhennetty huhtikuun lopusta kesäkuun loppuun. Kesäkuun loppu määräaikana on epätarkoituksenmukainen, koska kesälomakausi alkaa tyypillisesti juhannukselta, joten valvovan viranomaisen tekemä tietojen tarkastaminen ja lisätietojen pyytäminen siirtyy elokuun puoliväliin, koska myöskin tuottajien ja tuottajayhteisön henkilöstö on lomalla, eikä tietoja ole saatavissa. Tällä hetkellä sähkö- ja elektroniikkalaitteiden sekä akkujen ja paristojen tietoja on voinut täydentää jo toukokuussa. Jatkossa tiedot olisivat käytännössä saatavilla vasta syyskuun puolivälissä, koska tuottajille ja tuottajayhteisöille on annettava riittävästi aikaa täydentää ja tarkistaa omia tietojaan.

Käytännön kokemus on osoittanut, että ensimmäisellä täydennyskierröksellä ei saada vielä kerättyä tietoja kattavasti, vaan tietoja pitää myöhemmin täydentää. Pirkanmaan ELY-keskukselle on asetuksissa säädetty velvoite kerätä ja tarkistaa tiedot lokakuun loppuun mennessä. Tämä on käytännössä mahdotonta, ellei tietojen kattavuudesta ja luotettavuudesta tingitä merkittävästi. Tietojen kattavuuden merkitys on jatkuvasti korostunut, koska keräysastevaatimukset ovat nousseet tai nousemassa.

Pirkanmaan ELY-keskuksen tulee kerätä paitsi tuottajilta ja tuottajayhteisöiltä tulevat tiedot, myös kaikkia muita reittejä maahan tulevien tuotteiden sekä jätteenä poistuvien tuotteiden määrät sekä käsittelytavat ja -maat. Näiden tietojen kerääminen ja tarkistaminen edellyttää paljon aikaa ja työtä. Mainituilla muilla toimijoilla ei ole raportointivelvoitetta Pirkanmaan ELY-keskukselle, vaan tiedot pyydetään jokaiselta toimijalta erikseen sen jälkeen, kun on ensin selvitetty tahot, joilta tietoja tulisi pyytää. Toisin kuin tuottajien ja tuottajayhteisöjen kohdalla, Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole mahdollisuutta määrätä laiminlyöntimaksua näille muille jätehuollon toimijoille, jos he pyynnöstä huolimatta eivät toimita tietoja. Tietojen saaminen on myös siksi hitaampaa ja epävarmempaa.

Raportointivelvollisuuden täyttämiseen tarvittavat, muilta viranomaisilta saatavat tiedot eivät välttämättä ole saatavilla vielä alkusyksystä. Esimerkiksi SYKE:n kansainvälisten jätesierrojen lopulliset tiedot ovat saatavissa vasta vuoden lopussa, ei vielä syksyllä. Pirkanmaan ELY-keskus katsoo, ettei asetuksissa tulisi säätää komissiolle toimitettavien tilastojen aikataulusta poikkeavia aikaisempia määräaikoja. Määräaikojen muuttamista on perusteltu sillä, että tietoja tarvittaisiin yhdyskuntajätteen kierrätysasteen kehittymisen seurantaan ja OECD:n yhdyskuntajätteitäkoskevaa raportointia varten jo ennen komission raportoinnin määräaika. Tästä ei kuitenkaan tulisi säätää asetusluonnoksessa esitetyllä tavalla, joka vaarantaisi komissiolle toimitettavien tietojen kattavuuden ja luotettavuuden. Komissiolle lähetettäviin lopullisiin tietoihin vaikuttaa myös se, että Edamis-järjestelmään lähetettävien tietojen lomakkeet ja raportointiohjeet tulevat vasta noin kuukausi ennen raportoinnin määräaika, joka on 18 kk raportointivuoden päättymisestä.

Pirkanmaan ELY-keskuksen ensisijaisena raportointitehtävänä on tuottajavastuun velvoitteiden ja tavoitteiden täyttymiseen liittyvä seurantatietojen kokoaminen ja raportointi komissiolle, eikä sen kattavuutta ja luotettavuutta saa vaarantaa. Pirkanmaan ELY-keskus voi tarvittaessa toimittaa tilastoviranomaisten kanssa keskenään sovitusti arvioita tuottajavastuun alaisten jätteiden keräys- ja käsittelymääristä jo ennen komission raportoinnin määräaika, kuitenkin niin, ettei näitä tietoja julkaista erillisinä tilastoina, vaan osana muuta raportointia. Siitä ei tarvitse säätää asetuksella. Tietojen käytöstä tulee sopia myös siksi, että samalta vuodelta ei voi olla kahta erilaista tilastotietoa, ensin OECD:lle toimitetut laadultaan, kattavuudeltaan ja luotettavuudeltaan heikommat tiedot ja 8 kk myöhemmin komissiolle toimitettavat lopulliset, tarkemmat ja luotettavammat tiedot.

Etämyynnistä

Asetusluonnoksissa etämyynti koskee elektroniikkaromuja (SER) ja akut- ja paristot -alaa, mutta jostain syystä muutoksia ei ole laajennettu koskemaan muita aloja. Muiden alojen puuttumista ei ole perusteltu. Jätedirektiivin artikla 8 ja artikla 8 a:n kohta 5 näin kuitenkin edellyttäisivät.

Akkuja ja paristoja sekä sähkö- ja elektroniikkalaitteita koskevissa asetuksissa osana tuottajan rekisteröintihakemusta esitetään velvollisuus sisällyttää hakemukseen luettelo niistä jäsenvaltioista, joihin tuottaja myy tuotteita etäkaupalla. Tätä perustellaan tarpeella jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan täytäntöön panemiseksi, jotta voidaan varmistaa, että tuottajat hoitavat

tuottajavastuuelvoitteensa myös etämyynnin yhteydessä. Jostain syystä vastaavaa veloitetta ei ole muilla tuottajavastuualoilla, kuten romuajoneuvojen, paperin ja renkaiden tuottajavastuussa, vaikka direktiivin 8 a artikla koskee kaikkia tuottajavastuualoja, myös puhtaasti kansallisia aloja. Asetusehdotuksissa ei ole myöskään otettu huomioon ko. jätedirektiivin 8 a artiklan 5 kohtaa kokonaisuudessaan. Kyseinen kohta kuuluu:

”Jäsenvaltioiden on otettava käyttöön riittävä tarkkailu- ja valvontakehys sen varmistamiseksi, että tuotteiden tuottajat ja laajennettua tuottajan vastuuta koskevia veloitteita niiden puolesta täytäntöönpanevat organisaatiot panevat täytäntöön laajennettuun tuottajan vastuuseen liittyvät veloitteensa, myös etämyynnin yhteydessä, ...”

Tuottajayhteisöt toimivat Suomessa tuottajan vastuuta koskevia veloitteita tuottajan puolesta täytäntöönpanevinä organisaatioina. Niille ei kuitenkaan ole asetuksissa säädetty mitään veloitteita etämyyntiin liittyen. Tällaisen veloitteen asettaminen on erityisen tärkeää, koska jätelain 19.7.2021 voimaan tulleen muutoksen (HE 40/2021 vp.) jälkeen liittyminen tuottajayhteisöön on käytännössä pakollista. Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemyksen mukaan tuottajayhteisöille tulisi minimissään asettaa vaatimus kerätä vuosittain jäseniltään tieto siitä, ketkä heidän jäsenistään harjoittavat etäkauppaa ja mihin maihin kukin jäsen tuotteita etäkaupalla myy sekä raportoida tieto Pirkanmaan ELY-keskukselle vuosittaisen seurantatietoraportoinnin yhteydessä. Koska tuottajayhteisöt keräävät jäseniltään markkinoille laskutiedot vähintään vuosittain, ei tällaisen tiedon kysyminen lisää juurikaan hallinnollista taakkaa ja on joka tapauksessa huomattavasti kevyempi menettely kuin se, että Pirkanmaan ELY-keskus kysyisi vuosittain erikseen saman tiedon erikseen jokaiselta tuottajayhteisön jäseneltä.

Tuottajayhteisön raportointivelvoite koskien etäkauppaa tulisi kuulua seuraavasti:

”Tuottajayhteisön tulee vuosittain seurantatietojen toimittamisen yhteydessä toimittaa tiedot etäkauppaa harjoittavista jäsenistään ja niistä Euroopan Unionin jäsenvaltioista, joihin ne ovat tuotteita toimittaneet.”

Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osalta nykyisessä asetuksessa oleva vastaava vaatimus on esitetty poistettavaksi ja siirrettäväksi rekisteröinnin yhteydessä edellytettäviin tietoihin. Tämä muutos perustuu Komission täytäntöönpanoasetukseen (EU) 2019/290 koskien tuottajan rekisteröintiä ja rekisteriin tehtävää raportointia, ja joka pannaan toimeen tällä valtioneuvoston asetuksen muutoksella. Toimeenpanosäädös koskee kuitenkin vain sähkö- ja elektroniikkalaitteiden yksittäistä tuottajaa, joka rekisteröityy ja raportoi suoraan Pirkanmaan ELY-keskuksen ylläpitämään tuottajarekisteriin. Muilla tuottajavastuualoilla vastaavaa toimeenpanosäädöstä ei ole, eikä säädös myöskään koske tuottajayhteisöiden tuottajilta kysymiä tietoja eikä tuottajayhteisön raportointia Pirkanmaan ELY-keskukseen, joten tuottajayhteisö voi muiden tuottajilta keräämiensä tietojen ohella kysyä etämyyntiä koskevat tiedot ja raportoida ne valvovalle viranomaiselle.

Ylipäänsä rekisteröinnin yhteydessä kerättävillä tiedoilla on vain vähän merkitystä tuottajavastuun valvonnan kannalta, koska ne koskevat vain rekisteröitymisajankohtaa, eivätkä kuvaa yrityksen

toimintaa sen jälkeen, ellei tietoja päivitetä säännöllisesti. Koska moni yritys on rekisteröityessään vasta aloittamassa toimintaa, sillä ei välttämättä juuri sillä hetkellä ole lainkaan etämyyntiä, vaikka se myöhemmin olisi merkittävä osa yrityksen toimintaa. Etämyynnin kysyminen vuosittain seurantatietojen yhteydessä on valvonnan kannalta keskeisen tärkeää. Useissa EU-jäsenvaltioissa tuottajien tulee Suomen järjestelmästä poiketen rekisteröityä vuosittain, joten niissä maissa myös etämyyntitiedot kerätään vuosittain.

Jätelain 19.7.2021 voimaan tulleessa muutoksessa laajennettiin tuottajan määritelmää siten, että se laajennettiin koskemaan myös etämyyjiä. Muutosta koskevan hallituksen esityksen 40/2021 yleisperusteluissa sekä 46 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa mainitaan tuottajavastuuvollisuuksien laajentamisesta niin ulkomaisiin kuin suomalaisiin etämyyjiin. Lisäksi jätepuitedirektiivin 8 a artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tuottajat täyttävät tuottajavastuuvoitteensa myös etämyynnin yhteydessä.

Jätelain 48 §, missä määritellään tuottaja, säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä siitä, ketkä ovat tuottajia. Nykyisessä valtioneuvoston asetuksessa paristoista ja akuista 520/2014 annetaan tarkempi määritelmä ketkä ovat tuottajia perustuen pääosin paristo- ja akkudirektiiviin 2006/66/EY. Asetuksen 2 §:n 1 momentin 10 kohdan määritelmän mukaisesti tuottajia ovat Suomeen sijoittautuneet luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt, jotka ammattimaisesti saattavat paristoja tai akkuja, mukaan lukien sähkö- ja elektroniikkalaitteisiin tai ajoneuvoihin sisältyviä paristoja ja akkuja, markkinoille Suomessa ensimmäistä kertaa myyntitavasta riippumatta. Toisin kuin jätelain tuottajan määritelmä, asetuksen määritelmä ei siis pidä sisällään ulkomailla sijaitsevia etämyyjiä, eikä myöskään suomalaisia yrityksiä, jotka myyvät paristoja ja akkuja muihin maihin. Kyseistä tuottajan määritelmää ei ole ehdotettu muutettavaksi tai poistettavaksi nyt lausunnoilla olevassa muutoksessa valtioneuvostoon asetukseen paristoista ja akuista.

Pirkanmaan ELY-keskus on huolissaan, jos jätelaissa ja valtioneuvoston asetuksessa paristoista ja akuista annetaan keskenään ristiriitaiset määritelmät tuottajalle. Kyseisessä tapauksessa myös paristo- ja akkutuottajat olisivat eriarvoisessa asemassa verrattuna muiden tuottajavastuualojen tuottajiin. Lisäksi, jos asiaan ei anneta selkeää täsmennystä, niin jätelain määritelmän mukaan tuottajia olisivat eri tahot kuin valtioneuvoston asetuksen mukaan. Jos tuottajan määritelmää ei voida muuttaa tai poistaa asetuksesta perustuen paristo- ja akkudirektiiviin, yhtenä vaihtoehtona voisi olla etämyyjien erillinen määrittely valtioneuvoston asetuksessa paristoista ja akuista. Pirkanmaan ELY-keskus pitää tärkeänä, että tuottajavastuualojen välillä olevat päälinjat olisivat mahdollisimman yhteneväisiä. Lisäksi jätepuitedirektiivin mukaisesti jäsenvaltioiden olisi varmistettava, että tuottajat täyttävät tuottajavastuuvoitteensa myös etämyynnin yhteydessä.

Muiden EU-maiden rekistereiden nettisivujen linkittäminen Pirkanmaan ELY-keskuksen sivuille

Luonnoksissa valtioneuvoston asetuksiksi esitetään, että SER-asetusta vastaavat säännökset yhteistyöstä ja tiedonvaihdoista EU:n muiden jäsenmaiden viranomaisten kanssa lisättäisiin myös koskemaan akkuja- ja paristoja sekä romuajoneuvoja ja pakkauksia. Yhteistyö- ja tiedonvaihtovelvoitteen lisäksi on esitetty, että Pirkanmaan ELY-keskuksen tulisi omilla internet-sivuillaan julkaista linkit toisten jäsenmaiden tuottajavastuurekistereihin koskien kaikkia tuottajavastuualoja.

Tämä ei kuitenkaan liity viranomaisyhteistyöhön, koska useissa jäsenmaissa, toisin kuin Suomessa, ei ole olemassa mitään yhtenäistä viranomaisten ylläpitämää tuottajarekisteriä. Rekistereitä ylläpitävät elinkeinoelämän kyseisen alan toimijat tai niiden perustamat organisaatiot. Yhdessä jäsenvaltiossa on myös useasti useita eri rekistereitä toimialakohtaisesti. Eri rekistereitä on jäsenvaltioissa arvion mukaan 50 – 80. Lisäksi useimmat rekistereiden internet-sivut on julkaistu vain paikallisella kielellä ja silloinkin kun niissä on tietoa englanniksi, sen sisältämä tieto on hyvin suppeaa, eikä siitä ole valvonnallista tai muutakaan hyötyä muutamaa harvaa poikkeusta lukuun ottamatta edes sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osalta, vaikka linkkivaatimus on sen osalta ollut voimassa jo vuodesta 2014. Hyvin harvoilla rekistereiden sivuilla on tietoa rekisteröityneistä yrityksistä.

Sähkö- ja elektroniikka-alan rekistereiden yhteistyöverkosto EWRN on pyrkinyt kokoamaan linkit sähkö- ja elektroniikkalaitteiden rekisteristä omalle sivulleen ja pitämään niitä ajan tasalla. Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden ala on ainoa ala, jossa on Euroopan laajuinen yhteistyöverkosto rekistereiden välillä, muilla aloilla ei vastaavaa ole. Jäsenmaat ovat linkittäneet EWRN:n ylläpitämän sivun omille sivulleen ja tällä tavoin täyttäneet WEEE-direktiivin (direktiivi koskien sähkö- ja elektroniikkaromua) ja vastaavien kansallisten asetusten vaatimuksen, näin on myös Pirkanmaan ELY-keskuksen kohdalla. Pirkanmaan ELY-keskuksen tiedossa ei ole, että yksikään jäsenmaa ylläpitäisi itse linkkejä toisten jäsenvaltioiden rekistereihin. Rekisterilinkkien kokoaminen ja ylläpito Pirkanmaan ELY-keskuksen sivuilla kaikkien tuottajavastuualojen osalta ei ole siitä aiheutuva hallinnollinen kuorma ja linkeistä saatava vähäinen hyöty huomioon ottaen järkevää. Velvoitetta eikä tulisi säätää myöskään siksi, koska muilla kuin sähkö- ja elektroniikkalaitteiden alalla vastaavaa vaatimusta ei direktiiveissä ole.

Asetusehdotusten vaikutukset

Ympäristöministeriö on vaikutuksia arvioidessaan kirjoittanut perustelumuihistoon, että tuottajarekisterihakemuksen sisältövaatimusten täsmentymisellä ei olisi merkittävää vaikutusta hallinnolliseen taakkaan. Rekisteröinnin yhteydessä tehtävä omavalvontasuunnitelma sekä sen tarkastaminen lisäävät kuitenkin sekä tuottajien, tuottajayhteisöjen kuin Pirkanmaan ELY-keskuksen hallinnollista taakkaa.

Myös etämyyntiin liittyvien direktiivistä jäsenmaille tulevien valvontavelvoitteiden täyttämiseksi kerättävien tietojen kokoaminen sekä vapaamatkustajavalvonta aiheuttavat merkittävän uuden hallinnollisen taakan Pirkanmaan ELY-keskukselle.

Vaikutusten arvioinnissa todetaan myös, että ehdotettujen asetusten tuottajavastuudirektiivien täytäntöönpanokertomuksia koskevien säännösten kumoaminen vähentäisi Pirkanmaan ELY-keskukselle aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Käytännössä näin ei ole, sillä komissio on korvannut kolmen vuoden välein tehtävät täytäntöönpanokertomukset vähintään yhtä laajalla, mutta vuosittain raportoinnin yhteydessä tehtävällä menetelmäraportilla (quality report). Hallinnollinen taakka ei ole siten vähentynyt, vaan lisääntynyt.

Vaikutusarvioinnissa todetaan toisaalta lisäksi, että seurantatietojen kokoamista ja tarkistamista koskeva velvoite lisäisi jossain määrin Pirkanmaan ELY-keskuksen hallinnollista taakkaa. Näinkään ei välttämättä käy, koska seurantatietoja ei jatkossa ehdotetuista aikataulumuutoksista johtuen kyettäisi keräämään ja tarkistamaan siinä laajuudessa, kuin se nyt tehdään.

Ehdotettu yhteistyö- ja tiedonantovelvoite EU:n muiden jäsenmaiden kanssa sen sijaan lisää merkittävästi hallinnollista taakkaa, koska yhteyshenkilöt ja toimintatavat joudutaan selvittämään jokaisen jäsenmaan ja tuottajavastuualan osalta erikseen. Lisäksi ehdotettu vaatimus muiden maiden tuottajarekisterien internet-sivulinkkien julkaisemisesta ja osoitteiden ylläpitämisestä Pirkanmaan ELY-keskuksen internet-sivuilla kaikkien direktiivialojen osalta on työlästä ja vaatii paljon resursseja ilman siitä saatavaa hyötyä.

On myös huomattava, että vaikutusarviossa ei ole arvioitu sitä ylimääräistä työmäärää, mikä aiheutuisi siitä, että tuottajayhteisöillä (SER) ei enää olisi velvoitetta raportoida jäsentensä etämyynnillä toisiin jäsenmaihiin myytyjä tuotteita. Vaikka tämä esitetty muutos koskee vain sähkö- ja elektroniikkalaitteita, niin etämyynnin raportointivelvoitetta ei ole säädetty tuottajayhteisöille millään muullakaan tuottajavastuualalla. Tämä lisäisi huomattavasti tuottajien ja Pirkanmaan ELY-keskuksen hallinnollista taakkaa, koska silloin tiedot pitäisi kerätä erikseen jokaiselta tuottajalta sen sijaan, että tuottajayhteisöt keräisivät tiedon osana muuta jäseniltään keräämää tietoa ja raportoisivat sen vuosittain Pirkanmaan ELY-keskukselle.

Muuta

Tähän voitte kirjoittaa lausuntonne muista mahdollisista jätealan asetuksiin liittyvistä asioista.

Pirkanmaan ELY-keskus tuo esiin vielä sen, että luonnoksissa valtioneuvoston asetuksiksi annetut säädökset vaativat osaltaan toteutuakseen erilaisia uusia tietojärjestelmiä ja osaltaan liittyvät jo olemassa oleviin tietojärjestelmiin. Molemmissa tapauksissa on eri viranomaisilla joka tapauksessa ylläpito- ja kehittämisvastuu järjestelmistä. On huomattava, että erilaisten ja eri ikäisten sekä osin hyvin laajojenkin tietojärjestelmien jatkuva kehittäminen ja ylläpitäminen vaativat sähköistyvässä yhteiskunnassa myös enenemässä määrin resursseja, joita vastuuviranomaisilla ei ilman erillistä määrärahaa ole osoittaa varsinaisten lakisääteisten tehtävien vaarantumatta.

Muilta osin Pirkanmaan ELY-keskuksella ei ole erityistä lausuttavaa ehdotetuista asetuksista tai niiden perustelumuuksista.

Asia on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat-vastualueen ympäristösuojeluyksiköissä ja keskitetyt ympäristöpalvelut -yksikön tuottajavastuutiimissä. Lausunnon on esitellyt lakimies Mika Heinonen ja ratkaissut ympäristö ja luonnonvarat - vastualueen johtaja Mari Rajala.

Heinonen Mika

Pirkanmaan ELY-keskus - Asia on käsitelty Pirkanmaan ELY-keskuksen ympäristö ja luonnonvarat-vastualueen ympäristösuojeluyksiköissä ja keskitetyt ympäristöpalvelut -yksikön tuottajavastuutiimissä.